

2025

DOSSIER #49

CULTIVOS EN HORTAS ECOLÓXICAS EN GALICIA: PRIMAVERA E VERÁN

Introdución

O **Paseo do Rato** constitúe un espazo verde singular situado nas marxes do río Rato, en Lugo. Neste contexto privilexiado, os hortos ecolóxicos comunitarios permiten **combinar o aproveitamento agrícola sostible co lecer e a educación ambiental**. Este dossier recolle as recomendacións técnicas principais para o manexo ecolóxico dos hortos durante as estacións da primavera e do verán, facendo fincapé na adaptación ás condicións climáticas locais, o control de pragas de maneira natural, a planificación de cultivos e o uso responsable dos recursos naturais.

Contexto climático en Lugo: primavera e verán

Características xerais:

- **Primavera (marzo a xuño):** temperaturas suaves (mínimas de 6–10 °C e máximas de 14–22 °C), choivas frecuentes, humidade elevada. Inicio da actividade vexetativa.
- **Verán (xuño a setembro):** temperaturas máis altas (mínimas de 12–16 °C e máximas de 22–30 °C), menor frecuencia de precipitacións, maior risco de secas e estrés hídrico.

Implicacións agronómicas

- Inicio do ciclo vexetativo activo.
- Necesidade de **irrigación complementaria** en verán.
- Incremento da presión de **pragas e enfermidades**, sobre todo fungos e insectos.
- Necesidade de **rotacións e asociacións** para manter a fertilidade e a saúde do solo.

Planificación e deseño dos cultivos

Planificación anual e rotación

A planificación é esencial para:

- Evitar o esgotamento do solo.
- Romper ciclos de pragas e enfermidades.
- Optimizar espazos e luz solar.

Recomendacións:

- Alternancia de familias botánicas (ex. brassicaceae → fabaceae → solanaceae → apiaceae).
- Incorporación de **abonos verdes** (trébol, veza, alfaba) para mellorar a estrutura e fertilidade do solo.

Cultivos recomendados para primavera e verán

ÉPOCA	CULTIVOS PRINCIPAIS
Marzo-abril	Leitugas, espinacas, cenorias, chícharos, fabas, allos, cebolas
Maio-xuño	Tomates, pementos, berenxenas, cabaciñas, pepinos, millo, leituga de verán
Xullo-agosto	Coliflor, repolo, brócoli (plántulas), acelga, remolacha, nabizas

Traballos culturais por estación

Traballos de primavera

- Preparación do solo: escarda superficial, incorporación de compost maduro.
- Sementeiros e trasplantes.
- Protección de plántulas fronte a xeadas tardías (túneles ou campás).
- Asociacións beneficiosas (ex. cenoria con allo, tomate con alfábega).
- Incorporación de acolchados orgánicos (palla, herba seca) para conservar humidade e frear as herbas adventicias.

Traballos de verán

- Control da rega: preferentemente **gota a gota** ou regadeiras nas primeiras horas da mañá ou á tardiña.
- Entutorado de tomates, fabas, pementos, etc.
- Escardas manuais periódicas.
- Observación activa de pragas.
- Sombreamento puntual en días de altas temperaturas extremas.
- Mantemento de acolchados para conservar humidade e evitar compactación.

Fertilización e mellora do solo

Aporte de materia orgánica

- **Compost caseiro** (de restos vexetais e orgánicos ben madurados).
- **Esterco curtido** (bovina ou ovina) en baixas doses.
- **Humus de miñoca**, de alto valor biolóxico e fácil absorción.

Técnicas recomendadas

- Aplicación superficial sen remover en exceso o solo para preservar a estrutura e microbiota.
- Evitar o uso de produtos sintéticos ou fertilizantes químicos.

Control ecolóxico de pragas e enfermidades

Prevención

- Boas prácticas: rotación de cultivos, diversidade de especies, acolchados, rego axeitado.
- Atracción de fauna útil: instalación de hoteis de insectos e plantas aromáticas (ex. lavanda, caléndula, romeu).

Pragas frecuentes

- **Pulgóns:** controlar con infusión de allo, xabón potásico ou extracto de ortiga.
- **Mosca branca:** trampas cromáticas amarelas, control con xoaniñas.
- **Caracois e lesmas:** retirada manual, cebos orgánicos (cascas de laranxa, cervexa).

Enfermidades frecuentes

- **Mildiu (en tomates, patacas):** ventilación, evitar regos por aspersión, aplicación de decocción de cola de cabalo.
- **Oídio (en cabaciñas e pepinos):** infusión de allo e leite diluído (10%).

Uso racional da auga

Estratexias de aforro

- Regar só cando sexa necesario, avaliando a humidade do solo.
- Acolchado permanente.
- Uso de sistemas eficientes (gota a gota ou mangueras perforadas e ragadeiras).
- Reutilización de augas grises domésticas (sen deterxentes nin lixivias) para regos puntuais.

Boas prácticas agroecolóxicas no Paseo do Rato

- Manexo colectivo e colaborativo dos recursos e ferramentas.
- Respecto polos ciclos naturais e observación constante da horta.
- Uso de sementes ecolóxicas e locais.
- Non empregar ningún tipo de produto químico de síntese.
- Manter a contorna limpa e libre de residuos non biodegradables.
- Fomentar a biodiversidade funcional: crear setos vivos, plantar flores e aromáticas, manter zonas silvestres.

Conclusión

O manexo ecolóxico dos hortos do Paseo do Rato na primavera e no verán require unha planificación consciente, baseada na observación, o respecto polos ritmos naturais e o aproveitamento racional dos recursos. Cun traballo sostido e comunitario, estes espazos poden converterse en verdadeiros exemplos de resiliencia ecolóxica, educación ambiental e soberanía alimentaria.

HORTOS URBANOS

DA DEPUTACIÓN DE LUGO

